

Teresa Orzeszko

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

REZERWY STATYSTYCZNE W HISZPAŃSKIM SEKTORZE BANKOWYM JAKO PRZYKŁAD PRAKTYCZNEGO ZASTOSOWANIA KONCEPCJI DYNAMICZNEGO REZERWOWANIA

Streszczenie: Celem artykułu jest rozpoznanie i charakterystyka istoty rezerw statystycznych tworzonych przez hiszpańskie instytucje kredytowe oraz analiza i prezentacja zasad ich funkcjonowania. Wspomniane rezerwy stanowią pierwszą w historii udaną próbą wdrożenia koncepcji dynamicznego rezerwowania do praktyki bankowej na szeroką skalę. Chociaż za przykładem Hiszpanii poszło jeszcze kilka innych krajów, to jednak dynamiczne rezerwowanie nie znalazło szerokiego uznania i powszechnej akceptacji w skali światowej.

Słowa kluczowe: rezerwy – statystyczne, dynamiczne, na straty kredytowe, bankowe.

1. Wstęp

Na tle krytyki modelu wyceny opartego na poniesionych stratach – determinującego procykliczny charakter rezerw na straty kredytowe – pojawiła się koncepcja dynamicznego rezerwowania. Przykładem jej wdrożenia do praktyki bankowej są rezerwy statystyczne tworzone przez hiszpańskie instytucje kredytowe. Celem artykułu jest rozpoznanie i charakterystyka istoty tych rezerw oraz analiza i prezentacja zasad ich funkcjonowania. Proponowana tematyka jest aktualna, ponieważ w rezultacie ostatniego kryzysu finansowego znacznie wzmożła się aktywność w zakresie poszukiwania optymalnych zasad funkcjonowania bankowych rezerw na straty kredytowe.

2. Koncepcja dynamicznego rezerwowania

Odzwierciedleniem koncepcji dynamicznego rezerwowania (*dynamic provisioning*) w bankowości są dynamiczne rezerwy na straty kredytowe (*dynamic loan loss provisions*) – RD. Wspomniane rezerwy bywają rozmaicie pojmowane, jednak nie ma wątpliwości co do tego, że o ich istocie świadczą przede wszystkim następujące cechy [Orzeszko 2010a, s. 188-189; 2010b, s. 111-113]:

1. Przedmiotem RD są bankowe ekspozycje kredytowe.
2. Celem RD jest pokrycie oczekiwanych strat kredytowych, tj. takich, które instytucje bankowe przewidują ponieść w przyszłości.

3. Podstawę wyceny RD stanowią oczekiwane straty kredytowe, które są „zagnieżdżone” w ekspozycjach kredytowych.

4. Wycena RD polega na ocenie oczekiwanych strat kredytowych przez ich oszacowanie niejako „z góry”, tzn. przed ich zidentyfikowaniem, co ma zapewnić uwzględnienie ryzyka kredytowego tkwiącego w bankowych ekspozycjach kredytowych w wycenie tych ekspozycji już w momencie, kiedy to ryzyko powstaje, a nie dopiero wówczas, gdy jego negatywne skutki ujawniają się.

5. Szacowanie oczekiwanych strat kredytowych w celu ustalenia poziomu potrzebnych RD odbywa się dla długiego okresu, a nie na określony moment. Taki sposób postępowania ma umożliwić w miarę równomierne rozłożenie w czasie ciężarów związanych z tworzeniem omawianych rezerw.

6. Do oszacowania oczekiwanych strat kredytowych i tym samym potrzebnych do ich pokrycia RD wykorzystywane są metody statystyczne.

7. Akumulacja funduszu RD odbywa się w okresach, w których rzeczywiście poniesione straty kredytowe są niższe od oczekiwanych, oszacowanych wcześniej dla długiego okresu. Taka sytuacja występuje zwykle w czasie, gdy ryzyko kredytowe „rodzi się” i rozwija, co ma miejsce w okresie dynamicznego rozwoju akcji kredytowej banków (duży popyt na kredyty, łagodne standardy kredytowania), tj. w fazie ożywienia gospodarczego. Z kolei wykorzystanie RD przez uszczuplenie wcześniej zgromadzonego funduszu przypada na okresy, w których poniesione straty przewyższają oczekiwane. Następuje to zwłaszcza wtedy, gdy negatywne skutki ryzyka kredytowego, w postaci ponoszonych przez banki strat kredytowych, ujawniają się ze szczególną intensywnością, co ma miejsce w fazie recesji gospodarczej. Takie zasady funkcjonowania omawianych rezerw sprawiają, że mają one charakter cykliczny – są zależne od faz cyklu koniunkturalnego, które determinują okresy tworzenia i wykorzystywania funduszu rezerw oraz jego poziom. Rezerwy tego typu należy też uznać za elastyczne w tym sensie, że niejako „samoczynnie” reagują na zmiany sytuacji gospodarczej.

8. RD mają właściwości kontrykliczne, co oznacza, że wpływają na osłabienie amplitudy wahań aktywności kredytowej banków w cyklu koniunkturalnym i tym samym przyczyniają się do ich łagodzenia. Wyjaśniając w uproszczeniu, trzeba stwierdzić, że dzieje się tak, ponieważ:

- na początku fazy recesji gospodarczej fundusz rezerw jest wysoki (zapas zgromadzony w fazie ożywienia gospodarczego). W miarę nasilania się recesji – na skutek załamania działalności gospodarczej i związanej z tym niewypłacalności kredytobiorców, niskiej skłonności banków do udzielania nowych kredytów oraz prowadzonej przez nie restrykcyjnej polityki kredytowej – straty kredytowe ujawniają się z coraz większą intensywnością (rosną). W konsekwencji zmusza to banki do pokrywania strat, co czynią, korzystając z funduszu rezerw, a więc bez osłabiania własnej, zwykle i tak nie za dobrej w tym czasie, kondycji finansowej. Dzięki temu, że banki nie muszą obciążać własnych wyników finansowych dodatkowymi kosztami z tytułu tworzenia rezerw na poniesione straty kredytowe, stają się bardziej stabilne finansowo. Motywuje je to do zmiany

zachowań, tj. do wprowadzenia bardziej liberalnych zasad kredytowania, a to z kolei prowadzi do zwiększenia podaży kredytów, wzrostu inwestycji w gospodarce i, w rezultacie, do ożywienia gospodarczego;

- na początku fazy ożywienia gospodarczego fundusz rezerw jest niski (nadwątłony w fazie recesji). W miarę poprawy sytuacji gospodarczej – na skutek polepszania się kondycji finansowej i umacniania się zdolności kredytowej podmiotów gospodarczych oraz w związku z rosnącą skłonnością banków do udzielania nowych kredytów i rozluźnieniem przez nie dyscypliny kredytowej straty kredytowe maleją, a przychody z działalności kredytowej rosną. Pozwala to bankom zasilać fundusz rezerw i tworzyć tym samym zabezpieczenie przed stratami kredytowymi, które ujawnią się w przyszłości, tj. w okresie następnej recesji. Zasilanie przez banki funduszu rezerw wiąże się jednak z pewnymi niedogodnościami dla nich (np. obciążenie wyniku finansowego dodatkowymi kosztami działalności kredytowej, ograniczenie wyniku finansowego dostępnego do podziału) i przez to może osłabiać ich motywację do dalszego intensyfikowania „agresywnej” i nadmiernie ryzykownej działalności kredytowej. Może to doprowadzić do zmniejszenia podaży „złych” kredytów i ograniczyć w przyszłości problemy podmiotów gospodarczych związane z ich niewypłacalnością i, w efekcie, do osłabienia recesji gospodarczej, jeżeli do niej dojdzie.

Na podstawie doświadczeń empirycznych oraz prezentowanych w literaturze teoretycznych rozważań można postawić tezę, że idea RD może być realizowana w różny sposób [Burroni i in. 2009, s. 6; Mann, Michael 2002, s. 131]. Jednym z możliwych wariantów jej praktycznego zastosowania są rezerwy statystyczne, funkcjonujące w hiszpańskich instytucjach kredytowych [Banco... 2005, s. 74].

Określenie „rezerwy statystyczne” (*statistic/statistical provisions*) – RS, używane w kontekście RD, ma podkreślać, że ich wartość jest szacowana za pomocą metod statystycznych, co ma na celu zwrócenie uwagi na to, że funkcjonują one w sposób podobny do tego, który jest praktykowany w firmach ubezpieczeniowych w odniesieniu do rezerw technicznych, tworzonych na oczekiwane straty z tytułu wypłaty świadczeń należnych klientom z racji posiadania polis ubezpieczeniowych. W literaturze przedmiotu oba określenia – RD i RS – często bywają stosowane zamiennie [A regulatory... 2009, s. 63; Bouvatier, Lepetit 2006, s. 5; Coletti 2008, s. 21; Saurina 2009, s. 1].

3. Rezerwy statystyczne w hiszpańskim sektorze bankowym

3.1. System rezerw na straty kredytowe w hiszpańskich instytucjach kredytowych

Instytucje kredytowe wchodzące w skład hiszpańskiego sektora bankowego¹ mają obowiązek tworzenia rezerw na straty kredytowe – nazywanych tutaj rezerwami na ryzyko kredytowe (*provisiones del riesgo de crédito*) lub zabezpieczeniami na po-

¹ Na koniec 2009 r. w Hiszpanii zarejestrowane były łącznie 353 instytucje kredytowe (*entidades de crédito*), w tym 283 depozytowe (154 banki, 46 banków oszczędnościowych, 83 spółdzielnie kredytowe), 69 specjalnych i jedna instytucja pieniądza elektronicznego [Report... 2010, s. 22].

Rys. 1. System rezerw na ryzyko kredytowe w hiszpańskim sektorze bankowym

Źródło: opracowanie własne.

krycie straty z tytułu utraty wartości spowodowanej ryzykiem kredytowym (*cobertura de la pérdida por deterioro del riesgo de credito*) – według jednolitych zasad, które są stanowione przez hiszpański bank centralny (*Banco de España*) w postaci pism okólnych. Od 2005 r. w mocy pozostaje okólnik nr 4/2004 z 22.12.2004 r. adresowany do instytucji kredytowych w sprawie zasad sporządzania i wzorów publicznych i niepublicznych sprawozdań finansowych [Circular... 2004].

Rezerwy, o których mowa, obejmują dwa rodzaje rezerw: z tytułu niewypłacalności oraz rezerwy na ryzyko kraju, które łącznie tworzą heterogeniczny, ale spójny i kompatybilny system (rys. 1). Istotny element tego systemu stanowią rezerwy statystyczne.

3.2. Istota rezerw statystycznych

Rezerwy statystyczne zostały w Hiszpanii usankcjonowane prawnie w 1999 r., a stały się obligatoryjne dla wszystkich instytucji kredytowych w połowie roku 2000. Motywem ich wprowadzenia było dążenie do zredukowania silnych cyklicznych tendencji w zachowaniu rezerw na straty kredytowe, zmniejszenia wahań wyników finansowych oraz wzmocnienia stabilności finansowej wspomnianych podmiotów [Banco... 2005, s. 72; De Lis, Pagés, Saurina 2000, s. 2 i 18; Starnowski 2004, s. 50]. W miarę upływu czasu zasady funkcjonowania RS poddawane były korektom, wymuszonym m.in. potrzebami w zakresie ich harmonizacji MSR/MSSF RMSR (*IASB' IAS/IFRS*) [Saurina 2009, s. 2]. Pomimo wprowadzenia istotnych zmian, zdania na temat ich skuteczności i tym samym zgodności znowelizowanych zasad z powołanymi standardami są podzielone. Według opinii *eStandardsForum*,

wyrażonej w raporcie z lipca 2010 r., brak jest wystarczających, publicznie dostępnych informacji, aby można było jednoznacznie potwierdzić spójność obowiązujących w Hiszpanii zasad funkcjonowania rezerw na straty kredytowe, w tym RS, ze standardami, które w największym zakresie ich dotyczą, czyli z MSSF 7, MSR 37 i MSR 39 [Financial... 2010].

Funkcjonujące w hiszpańskich instytucjach kredytowych RS mają charakter rezerw ogólnych i, jak już wspomniano, stanowią dopełnienie innych typów i rodzajów rezerw, w tym zwłaszcza rezerw celowych. Ich celem jest pokrycie niezidentyfikowanego ryzyka kredytowego, tzn. takiego, które nie zostało przyporządkowane do poszczególnych ekspozycji kredytowych lub ich jednorodnych grup i nie jest objęte rezerwami celowymi. Przedmiotem omawianych rezerw są zasadniczo ekspozycje kredytowe w portfelu bankowym (te z portfela handlowego pozostają poza ich zakresem), kwalifikowane jako normalne. Hiszpańskie RS są rezerwami kosztowymi i w związku z tym obciążają wynik finansowy instytucji kredytowej w okresie, w którym są tworzone.

Utworzone RS są traktowane jako koszty uzyskania przychodów do poziomu 1% przyrostu wartości brutto ekspozycji kredytowych stanowiących podstawę ich wyceny, co nie dotyczy jednak kredytów hipotecznych. Pozostała część tych rezerw, tj. niezaliczona do wspomnianych kosztów, ujawniana jest w aktywach z tytułu odroczonego podatku dochodowego, co wynika z przyjętego założenia, że w przyszłości, gdy utrata wartości ekspozycji stanowiących podstawę ich tworzenia zostanie zidentyfikowana, przekształcą się one w rezerwy celowe, które powiększą koszty podatkowe [Saurina 2009, s. 4].

Omawiane rezerwy do poziomu 1,25% wartości aktywów ważonych ryzykiem stanowią element kapitału regulacyjnego II kategorii, ustalanego dla potrzeb wyliczenia współczynnika wypłacalności [Saurina 2009, s. 2-3].

Mechanizm funkcjonowania hiszpańskich RS jest oparty na założeniu, że w okresach wzrostu gospodarczego, kiedy obciążenie wyniku finansowego rezerwami celowymi maleje na skutek poprawy jakości ekspozycji kredytowych, RS rosną, zwiększając to obciążenie, co w efekcie oznacza złagodzenie wahań wyniku finansowego na skutek zmiany poziomu rezerw celowych, a zatem jego stabilizację. W okresie recesji natomiast, kiedy jakość ekspozycji kredytowych pogarsza się, czego skutkiem jest rosnące zapotrzebowanie na rezerwy celowe, zgromadzone wcześniej RS są rozwiązywane, powiększając tym samym przychody, które niwelują wpływ na wynik finansowy kosztów z tytułu utworzonych rezerw celowych. W związku z tym również w tym przypadku wahania wyniku finansowego na skutek zmiany poziomu rezerw celowych są neutralizowane. Reasumując, należy stwierdzić, że hiszpańskie RS działają na zasadzie *ex ante*, a więc z wyprzedzeniem uwzględniają w wyniku finansowym przewidywane w przyszłości pogorszenie się jakości ekspozycji kredytowych i jego skutki w postaci strat, a nie jak tradycyjne rezerwy celowe na zasadzie *ex post*, czyli po ujawnieniu się negatywnych zjawisk w postaci spadku jakości ekspozycji.

Chociaż hiszpańskie RS są tworzone na pokrycie oczekiwanych strat, to nie reprezentują modelu wyceny opartego na oczekiwanych stratach. Wynika to z faktu, że

ich wartość jest ustalana na podstawie historycznych danych o poniesionych stratach i właśnie z tego powodu bywają uznawane za rezerwy retrospektywne, a nie propektywne [Olszak 2010; Saurina 2009, s. 3].

3.3. Zasady wyceny rezerw statystycznych

Formuła wyceny RS jest dość rozbudowana i skomplikowana, ale jednocześnie przejrzysta (tab. 1). Z jej analizy wynika, że ustalanie wartości wymaganych RS, niezbędnych do pokrycia niezidentyfikowanych strat kredytowych nieprzypisanych do poszczególnych ekspozycji kredytowych, lecz tkwiących w całym portfelu kredytowym w danym okresie sprawozdawczym (roku), opiera się na czterech komponentach, którymi są:

- składnik alfa,
- składnik beta,
- rzeczywiste rezerwy celowe netto (saldo rezerw celowych utworzonych i rozwiązanych w okresie sprawozdawczym),
- limit funduszu rezerw statystycznych.

Pierwszy z wymienionych komponentów, nazywany składnikiem alfa, jest iloczynem określonego parametru alfa (α) i zmiany wartości normalnych ekspozycji kredytowych stanowiących podstawę tworzenia RS (ΔC), czyli instrumentów dłużnych niewycenianych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz ekspozycji warunkowych. Jego ogólna postać przedstawia się więc następująco: $\alpha\Delta C$. Parametr alfa odzwierciedla przeciętne straty kredytowe (przeciętną utratę wartości ekspozycji kredytowych na skutek strat w nich tkwiących) w hiszpańskim sektorze bankowym, oszacowane dla okresu rocznego, neutralnego z punktu widzenia skutków oddziaływania cykli koniunkturalnych. Zmiana wartości ekspozycji kredytowych ustalana jest jako różnica między ich kwotą na koniec i początek okresu sprawozdawczego. Różnica może być dodatnia (przyrost wartości ekspozycji) lub ujemna (spadek wartości ekspozycji). Omawiany komponent informuje o łącznej kwocie niezidentyfikowanych strat kredytowych tkwiących w portfelu kredytowym konkretnej instytucji kredytowej.

Drugi z komponentów, składnik beta (βC), jest iloczynem parametru beta (β) i łącznej kwoty normalnych ekspozycji kredytowych stanowiących podstawę tworzenia RS (C) w okresie sprawozdawczym. Parametr beta odzwierciedla przeciętne roczne rezerwy celowe w hiszpańskim sektorze bankowym, oszacowane na podstawie empirycznych danych obejmujących zakresem cały cykl koniunkturalny. Komponent beta informuje natomiast o rocznych rezerwach celowych potrzebnych do pokrycia strat kredytowych w konkretnej instytucji kredytowej.

Ostatnio omówiony komponent jest porównywany z kolejnym, tj. trzecim komponentem, który reprezentuje saldo rezerw celowych rzeczywiście utworzonych przez instytucję kredytową w okresie sprawozdawczym. Oba wspomniane komponenty uwzględniają wpływ cykli koniunkturalnych na straty kredytowe oraz pokrywające je rezerwy i dlatego tworzą bazę do postrzegania rezerw na straty kredytowe jako instru-

Tabela 1. Formuła wyceny wymaganych rezerw statystycznych w hiszpańskich instytucjach kredytowych

$dot.gen_t = \sum_{i=1}^6 \alpha_i \Delta C_{it} + \sum_{i=1}^6 \left(\beta_i - \frac{dot.espe_{it}}{C_{it}} \right) C_{it} = \sum_{i=1}^6 \alpha_i \Delta C_{it} + \left(\sum_{i=1}^6 \beta_i C_{it} - dot.espe_t \right)$ $\max gen_t = 125\% \sum_{i=1}^6 C_{it} \alpha_i$			
<i>dot. gen_t</i> – wartość rezerw statystycznych obciążających koszty okresu sprawozdawczego <i>t</i> (w euro)			<i>t</i> – okres sprawozdawczy
<i>gen_t</i> – fundusz rezerw statystycznych w okresie sprawozdawczym <i>t</i> (w euro)			
<i>dot. espe_t</i> – rzeczywista wartość netto (saldo) rezerw celowych obciążających koszty okresu sprawozdawczego <i>t</i> (w euro)			
<i>C_{it}</i> – wartość (w euro)	ΔC_{it} – zmiana wartości (w euro) (+/–)	α_i – (alfa), współczynnik przeciętnych rocznych strat kredytowych	β_i – (beta), współczynnik przeciętnych rocznych rezerw celowych
normalnych ekspozycji kredytowych stanowiących podstawę tworzenia rezerw statystycznych (instrumenty dłużne niewyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, ekspozycje warunkowe)		parametry: <ul style="list-style-type: none"> ustalone przez Banco de España oszacowane na podstawie historycznych danych o poniesionych stratach kredytowych i utworzonych rezerwach celowych przez hiszpański sektor bankowy przy uwzględnieniu obecnej sytuacji gospodarczej odnoszące się do <i>i</i>-tej klasy ryzyka kredytowego 	
<i>i</i> klasa ryzyka kredytowego	w <i>i</i> – tej klasie ryzyka kredytowego w okresie sprawozdawczym <i>t</i>		
1. Ryzyko zerowe	<ul style="list-style-type: none"> ekspozycje pieniężne ekspozycje wobec sektora publicznego, w postaci zarówno kredytów, jak i papierów wartościowych 	0,00%	00,0%
2. Ryzyko niskie	<ul style="list-style-type: none"> kredyty hipoteczne, dla których wskaźnik LTV nie przekracza 80% ekspozycje wobec podmiotów z oceną ratingową A lub wyższą 	0,60%	0,11%
3. Ryzyko średnio niskie	<ul style="list-style-type: none"> kredyty hipoteczne, dla których wskaźnik LTV przekracza 80% inne zabezpieczone kredyty wcześniej niewymienione 	1,50%	0,44%
4. Ryzyko średnie	<ul style="list-style-type: none"> inne kredyty gospodarcze, w tym dla: <ul style="list-style-type: none"> podmiotów nieposiadających oceny ratingowej lub z oceną poniżej A małych i średnich przedsiębiorstw (<i>SMEs</i>) 	1,80%	0,65%
5. Ryzyko średnio wysokie	<ul style="list-style-type: none"> kredyty konsumpcyjne na zakup towarów długotrwałego użytku 	2,00%	1,10%
6. Ryzyko wysokie	<ul style="list-style-type: none"> należności z tytułu korzystania z kart kredytowych kredyty w rachunku bieżącym 	2,50%	1,64%

Źródło: opracowanie własne na podstawie [A regulatory... 2009, s. 63; Banco... 2005, s. 73; Saurina 2009, s. 2].

mentu polityki makroekonomicznej. Porównanie komponentów drugiego i trzeciego pozwala na ocenę siły/słabości cyklu kredytowego. W okresie ekspansji nieobsługiwane trudne kredyty i rzeczywiście utworzone rezerwy celowe są bardzo niskie, więc różnica między drugim i trzecim komponentem jest dodatnia, a jej kwota zasila fundusz RS i obciąża rachunek zysków i strat. Zupełnie inaczej sytuacja wygląda w okresie recesji, kiedy trudne kredyty i rzeczywiste rezerwy celowe gwałtownie rosną. Na skutek tego różnica między drugim i trzecim komponentem staje się ujemna. Zmniejszenie się wartości udzielonych kredytów spowoduje, że wartość pierwszego komponentu również będzie mniejsza od zera. Ostateczna ujemna kwota będzie wówczas pokrywana z funduszu RS, pod warunkiem że będzie on wykazywał dodatnie saldo oraz będzie uwzględniona w rachunku zysków i strat przez jego uznanie.

Wszystkie trzy opisane komponenty są wykorzystywane do kalkulacji teoretycznie niezbędnych RS, jednak kwota ustalona w wyniku takiej kalkulacji nie musi być równa wartości RS rzeczywiście utworzonych przez instytucję kredytową ze względu na to, że obowiązuje jeszcze limit wspomnianych rezerw (czwarty komponent), który należy wziąć pod uwagę podczas ich tworzenia. Zgodnie z hiszpańskimi przepisami dopuszczalna maksymalna kwota utrzymywanego funduszu RS wynosi 125% iloczynu normalnych ekspozycji kredytowych stanowiących podstawę tworzenia tych rezerw (C) i parametru alfa, czyli przyjmuje ogólną postać: $125\% C\alpha$. Oznacza to, że fundusz RS nie może przekroczyć 125% wartości strat tkwiących w portfelu kredytowym instytucji kredytowej. Celem wprowadzonego ograniczenia jest niedopuszczenie do utrzymywania przez instytucje kredytowe nadmiaru RS, który mógłby się pojawić w przypadku przedłużającej się fazy ekspansji, gdy rzeczywiste rezerwy celowe pozostają poniżej komponentu beta, a komponent alfa sprzyja akumulacji RS i tym samym powiększaniu się ich funduszu, a także uniknięcie sytuacji, gdy fundusz RS rośnie w nieskończoność, wpływając na wykazywanie przez instytucje kredytowe nadmiernie wysokich wskaźników pokrycia trudnych kredytów. W latach 2005-2008 hiszpańskie regulacje przewidywały również minimalny limit, który był ustalony na poziomie 33% iloczynu parametru alfa i normalnych ekspozycji kredytowych stanowiących podstawę tworzenia RS. Pomimo że został on zniesiony, to jednak organ nadzoru bankowego zaleca, aby wartość utrzymywanego przez instytucje kredytowe funduszu RS nie była niższa niż 10% iloczynu parametru alfa i normalnych ekspozycji kredytowych stanowiących podstawę tworzenia RS. Ma to na celu zagwarantowanie, aby środki zgromadzonego funduszu RS wystarczyły na pokrycie strat kredytowych nieprzypisanych do poszczególnych ekspozycji kredytowych także w środkowym stadium fazy recesji. Prawdę mówiąc, brak minimalnego limitu oznacza, że fundusz RS może zostać wyczerpany, co z oczywistych względów nie jest korzystne, biorąc pod uwagę ideę, jaka przyświeca jego tworzeniu.

Kończąc, wypada jeszcze zwrócić uwagę na fakt, że parametry α i β :

- są ustalane przez hiszpański bank centralny,
- w perspektywie długiego okresu nie muszą być stabilne – możliwe są ich zmiany związane z ewolucją warunków, które determinują ich poziom,

- są takie same dla wszystkich hiszpańskich instytucji kredytowych, ale ich efekty mogą być w poszczególnych podmiotach różne ze względu na odmienną strukturę portfeli kredytowych,
- zostały oszacowane na podstawie historycznych i długookresowych danych o poniesionych stratach kredytowych oraz o utworzonych rezerwach celowych przez hiszpański sektor bankowy, przy uwzględnieniu obecnej sytuacji gospodarczej²,
- są zróżnicowane w zależności od klasy ryzyka kredytowego normalnych ekspozycji kredytowych stanowiących podstawę tworzenia RS.

4. Podsumowanie

Rezerwy statystyczne, stanowiące integralny element hiszpańskiego systemu bankowych rezerw na straty kredytowe, mają następujące atrybuty:

- są sformalizowane, funkcjonują zgodnie z zasadami ustalonymi przez Banco de España,
- są obligatoryjne dla wszystkich instytucji kredytowych, a więc mają charakter powszechny,
- nie są autonomiczne, lecz uzupełniają inne typy i rodzaje rezerw, w tym zwłaszcza rezerwy celowe, ale także rezerwy na ryzyko kraju,
- mają charakter rezerw ogólnych,
- ich przedmiotem są normalne ekspozycje kredytowe w portfelu bankowym,
- służą pokryciu niezidentyfikowanych strat kredytowych,
- są rezerwami kosztowymi,
- ich wymagany poziom jest obliczany przez wszystkie instytucje kredytowe według jednolitego wzoru,
- mają ustalony maksymalny limit, którego nie mogą przekroczyć,
- traktuje się je, do pewnego poziomu, jako koszty uzyskania przychodów, a pozostałą ich część ujmuje się w aktywach z tytułu odroczonego podatku dochodowego,
- określona ich część stanowi element kapitału regulacyjnego II kategorii,
- mają charakter retrospektywny, ponieważ podstawę ich wyceny stanowią historyczne dane o poniesionych stratach kredytowych,
- mają charakter kontrykliczny i dlatego są wykorzystywane jako makroekonomiczny instrument ostrożnościowy do równoważenia, obserwowanych w hiszpańskim systemie bankowym, silnych reakcji procyklicznych ze strony tradycyjnych rezerw, w tym zwłaszcza celowych, i tym samym do neutralizowania wpływu negatywnych skutków cykli koniunkturalnych na wynik finansowy hiszpańskich instytucji kredytowych [Orzeszko 2010a, s. 198-199].

Rezerwy, o których mowa, są pierwszą w historii udaną próbą wdrożenia koncepcji dynamicznego rezerwowania do praktyki bankowej na szeroką skalę i dlatego też stanowią przedmiot badań oraz publikacji naukowych i prasowych. Chociaż za przykładem Hiszpanii poszły niektóre kraje, w tym przede wszystkim Portugalia oraz

² Dane, o których mowa, obejmują okres od 1987 r. i pochodzą z Rejestru Kredytów prowadzonego przez Banco de España [Saurina 2009, s. 3].

kraje Ameryki Łacińskiej, takie jak: Urugwaj, Kolumbia, Boliwia i Peru, to jednak RD nie znalazły szerokiego uznania i powszechnej akceptacji w skali światowej, co może wynikać m.in. z nieprzychylnego stosunku do nich emitentów standardów rachunkowości oraz restrykcyjnego podejścia fiskalnego do tego typu rezerw, wyrażającego się w ich niekorzystnym traktowaniu podatkowym, a także problemów z pozyskaniem niezbędnych danych [Banco... 2005, s. 74; Saurina 2009, s. 4].

Literatura

- A regulatory response to the global banking crisis*, „The Turner Review”, March 2009.
- Banco de España Financial Stability Report, May 2005.
- Bouvatier V., Lepetit L., *Banks' procyclicality behavior: does provisioning matter?*, „Université Panthéon Sorbonne Cahiers de la MSE” 2006 no 35.
- Burroni M. i in., *Dynamic provisioning: rationale, functioning, and prudential treatment*, „Banca D'Italia Questioni di Economia e Finanza Occasional Papers” 2009 no 57.
- Circular n° 4/2004, de 22 de diciembre, a entidades de crédito, sobre normas de información financiera pública y reservada y modelos de estados financieros (BOE de 30 de diciembre de 2004) z późn. zm.
- Coletti E., *Deleveraging, capital instrument, and capital adequacy measures: key issues in the financial crisis and specific features of Italian banks*, Intensa Sanpaolo, Milan 2008.
- De Lis S.F., Pagés J.M., Saurina J., *Credit growth, problem loans and credit risk provisioning in Spain*, „Banco de España Documento de Trabajo” 2000 no 0018.
- Financial Standards Report – Spain*, eStandardsForum, July 2010, <http://www.estandardsforum.org/spain/standards>.
- Mann F., Michael I., *Dynamic provisions: issues and application*, „Bank of England Financial Stability Review”, December 2002.
- Olszak M., *Narzędzie redukcji procykliczności*, „Bank” 2010 nr 9.
- Orzeszko T., *Dynamiczne rezerwy na straty kredytowe w bankach*. „Zeszyty Naukowe WSB w Poznaniu” 2010a nr 29.
- Orzeszko T., *Istota rezerw dynamicznych na tle innych kategorii bankowych rezerw na straty kredytowe*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 121, UE, Wrocław 2010b.
- Report on Banking Supervision in Spain 2009*, Banco de España, 2010.
- Saurina J., *Dynamic provisioning. The experience of Spain*, „The World Bank Crisis Response” 2009, Note no 7.
- Starnowski D., *Rezerwy statystyczne i ich wpływ na cykle koniunkturalne w bankowości – doświadczenia hiszpańskie*, „Bank i Kredyt” 2004 nr 3.

STATISTICAL PROVISIONS IN SPANISH BANKING SECTOR AS AN EXAMPLE OF PRACTICAL APPLICATION OF DYNAMIC PROVISIONING

Summary: The objective of the hereby article is to analyze and characterize the concept of statistical provisions created by Spanish credit institutions as well as the analysis and presentation of their functioning principles. The mentioned above provisions represent the first in history and successful attempt of dynamic provisioning concept implementation in the banking practice on a large scale. Even though some other countries followed the Spanish example, dynamic provisioning was not widely recognized and accepted on the global, worldwide scale.